

Utsoningens ufullstendighet

TO MARKERINGER: Gjenåpning av sår,
kamp om fortolkningsmonopol

BERNT
HAGTVET

Professor i statsvitenskap, UiO.

Vi er nå inne i en uke breddfull av historisk erindring. Eller rettere: En uke preget av en *kamp* om erindringen.

Søndag var det 20 år siden USA tapte Vietnam-krigen. Kjeden av desperate mennesker som kjemper seg kålormaktig opp mot helikopteret på taket av den amerikanske ambassaden 30. april 1975, vil for alltid bli stående som den visuelle fortetning av en stormakts nederlag. Nå har Robert S. McNamaras erindringer gjenåpnet sårene. På forunderlig vis taler den tidligere forsvarsministers oppgjør med beslutningstagerne rundt Kennedy og Johnson direkte til oss 8. mai.

Kjernen i begge nasjoners konfrontasjon med historien er den gamle: Hvem skal fortolke erindringene? Hvem skal forvalte lærdommene? Her er visse paralleller vi kan legge oss på sinnet ved vår egen 50-årsmarkering.

Reaksjonen mot McNamaras bok har særlig kommet fra dem som kjempet i Vietnam. Jan Craig Scruggs, soldaten som tok initiativet til å få reist det innfelte, sorte Vietnam-minnesmerket i Washington DC, uttrykte det mange i hans generasjon følte etter McNamaras bekjennelsesbok: Han har fratatt dem som led, selve begrunnelsen for offeret. Soldatene som ble sendt til Vietnam og enten døde der eller kom lemlestet hjem, er blitt fratatt selve meningen med sin lidelse. Dersom hele grunnlaget for engasjementet var falsk, hva døde de nærmere 60 000 amerikanerne for? At de sentrale beslutningstagerne nå sier de tok feil og ikke turde eller

ville stå frem med sin tvil dengang det kunne ha spart liv, må bidra til enda mer kynisme vis-à-vis USAs politiske institusjoner. Det var presis denne tillit McNamara ville styrke med sin bok...

Viktigst er kanskje at McNamaras bok viser at det aldri har vært ført en dyptgående nasjonal samtale mellom hulkene og duene i Vietnam-spørsmålet. Intensiteten i reaksjonen avslører at det heller ikke er skjedd noen forsoning.

Det er her parallellene melder seg. Et overraskende paradoks med vår egen 50-årsmarkering er at den også synes å ha revet opp sårene. Norge opptre som den store forsoner i internasjonal politikk, men makter tilsynelatende ikke å gjennomføre et frigjøringsjubileum i forsoningens ånd – 50 år etter. Snåsa og striden om den tyske ambassadørs nærvær, trusler om boikott om Kirken åpner seg for NS-folk og frontkjempere, reaksjonen på Erik Byes forsiktige forsøk på å reise spørsmålet om hvilken moralsk lærdom vi kan trekke av 8. mai i dag – dette viser to ting, presis som i USA: 1. Vi vil kjempe den annen verdenskrig om igjen til siste medlem av krigsgenerasjonen er borte. 2. Det er en dyp motstand mot å rokke ved noen av de tradisjonelle fortolkningene av vår krigshistorie dersom det kan true meningen ved krigsdeltagernes ofre. Frigjøringsjubileet skal knapt refortolkes, ikke brukes til noen nåværende manende formål dersom det kan svekke rettferdiggjørelsen av krigsgenerasjonens innsats.

Nå er den norske frihetskampen langt klarere i sine moralske konturer enn Vietnam for amerikanerne, men fellestrekket er der: Mangelen på nasjonal forsoning og motstanden mot å se motstanderens beveggrunner.

Historien viser seg på ny å være noe av det mest kraftfulle i formingen av generasjoners identitet.

Igjen bekrefter jubileer dette.

Bernt Hagtvet

Aftenposten

GRUNNLAGT 1869 AV CHR. SCHIBSTED
UTGITT AV AFTENPOSTEN A/S
TLF: 22 86 30 00

EINAR HANSEI
Sjefredaktør